

Zatirati varozo ali varoo, uničevati varoje ali varoe?

Viktor Majdič

Čebelar in čebelarstvu pri nas in po vsej Evropi zadnjega četrta stoletja najnevarnejši zajedavec *Varroa destructor* (prej *V. jacobsoni*) nam povzroča tudi jezikovne težave. Namesto da bi govorili in pisali o zatiranju ali zdravljenju *varoze*, o uničevanju *varoj* ali o čebeljih družinah brez *varoj* beremo zlasti v čebelarški publicistiki nekaj zadnjih let o zatiranju ali zdravljenju *varoe*, o uničevanju *varoe*, o čebeljih družinah brez *varoe* ipd. Da gre za nestandardno, celo napačno rabo edninske oblike imena zajedavca, postane jasno, če v takih stavkih *varoo* zamenjamo z imeni drugih zajedavcev, kot so npr. *uš*, *pršica*, *bolba*, *krpelj*, *stenica* (prva dva parazitirata tudi na čebelah). Za ponazoritev nekaj primerov iz Slovenskega čebelarja (SC): "skušajo izdelati kemično past za varoo" (prav: "... past za varoe"), "odstranjevanje trotovskega satja zaradi odstranjevanja varoe" (prav: "... zaradi odstranjevanja varoj"), "nova sredstva naj bi zmanjšala napadenost družin z varoo" (prav: "... napadenost družin z varoami"), "ta kemična snov odbija varoo" (prav: "... odbija varoe"), "varoa pa ne bo odpadla že prvi dan" (prav: "varoe ne bodo odpadle ...", edninska oblika pomeni le enega samega zajedavca, ne pa množice le-teh).

Če torej v teh in tem podobnih primerih varoo zamenjamo npr. s *krpljem*, *stenico*, *pršico*, *bolbo*, *ušjo* (vendar pri zadnji le v nerodilniški različici, saj sta pri tej besedi edninski in množinski rodilnik enaka), ne bi "izdelali pasti za bolho, stenico, pršico, krplja, uš", ampak "past za bolhe, stenice, pršice, krplje, uši", ali ne "zmanjšati napadenost z bolho, stenico, pršico, krpljem, ušjo", ampak "zmanjšati napadenost z bolhami, stenici, pršicami, krplji, ušmi" ipd. Ni pač nikakršnega tehtnega razloga, da bi se *varoa* slovnično drugače vedla kot druga tematsko sorodna poimenovanja. Saj tudi zdravniki in veterinarji ne uničujejo *škodljivega mikroba*, ampak *škodljive mikrobe*, ne *nevarnega bacila*, ampak *nevarne bacile*, ipd.

Pogosto bi bilo v primerih, ko gre za močnejšo napadenost čebeljih družin s tem nevarnim zajedavcem, bolje uporabiti izraz varoza, npr. "uspešen boj proti varozi", ne "proti varoi", "uporaba oksalne kisline za zatiranje varoze", ne "... za zatiranje varoe", saj tudi ne zdravimo *noseme*, ampak *nosemavost*, ne *pršice*, ampak *pršičavost*, tudi ne *metljajev*, ampak *metljavost*

ovc, *goved*, ne *krpljev*, ampak *krpljavost perutnine* itd.

Menim, da bi kazalo slediti zgledu pomembnega, zal že pokojnega čebelarkega strokovnjaka dr. J. Riharja, ki je to čebeljo in čebelarstvo nadlogo pri nas prvi poglobljeno preučeval in o njej doslej največ pisal, tako v periodičnem tisku kot v knjižnih publikacijah (njegova *Varoza čebel* je doživela več izdaj). Vedno pa se je znal – odvisno od konteksta – terminološko pravilno odločiti, bodisi za ime zajedavca (v ednini ali množini) bodisi za poimenovanje bolezni, in tudi dandanes ni nikakršnega lingvističnega razloga, da bi se od take rabe oddaljevali, kot se to dogaja zadnja leta, zlasti v čebelarški periodiki.

Sicer pa je bilo tudi pri poimenovanju bolezenskega stanja kot posledice napadenosti čebeljih družin z zajedavcem *Varroa destructor* v prvih letih kar precej nejasnosti in nedoslednosti. V tisku so se pojavljale različice *varooza*, *varooza*, *varroatoza*, *varoatoza*, *varoza*, dokler se ni nekaj časa pri ZČDS delujoča terminološka komisija, ustanovljena na pobudo dr. Riharja, v celoti strinjala s predlogom pisca tega sestavka, da se kot edina ustrezna različica uporablja varoza, ki je tako od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja iz rabe v čebelarški literaturi povsem izrinila vse preostale, slovenski pravopisni normi in tradiciji manj ustrezne teknice.

In še o *varoi* ali *varoji*! Izraz je tujega izvora, spada med tako imenovane prevzete besede, ki jih jezikoslovna stroka deli na tujke in sposojenke – prve ohranja slovenski, za izvorni jezik značilen zapis, npr. *manager*, *business*, *design*, *beefsteak*, *leasing*, *jazz*, *pizza*, *buffet*, če jih zapišemo poslovenjeno, po izgovoru (*menedžer*, *biznis*, *dizajn*, *bifteke*, *lizing*, *džez*, *pica*, *bife*), pa postanejo sposojenke. Ko gre za občna imena, je takšno pisno podomačevanje običajno, priporočeno pa ga tudi pravopisni kodeks. Le redki so izrazi, ki se takemu podomačevanju dlje časa upirajo, npr. *copyright*, *bossa nova* (*čarlston*), *bugirugi*, *slofoks*, *twist* so poslovenjeni, v originalni podobi pa seveda ostajajo t. i. citatna poimenovanja, npr. *ad acta*, *deus ex machina*, *first lady*, pa večina imen pomembnejših tovarniških izdelkov, npr. *ranault*, *boeing*, *canon*, *windows*, *boss* idr., kakor tudi mednarodno uveljavljeni glasbeni izrazi, kot so *adagio*, *solfeggio*, *da capo* itd.